

บทที่ ๔

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

๑. สภาพการให้บริการสำหรับเด็ก

๑.๑ ห้องสมุดส่วนใหญ่จะเปิดทำการสัปดาห์ละ ๔ วัน มีห้องสมุดเพียงแห่งเดียวที่เปิดทำการทุกวัน และส่วนใหญ่จะเปิดทำการวันละ ๗ ชั่วโมง

๑.๒ ห้องสมุดที่มีอาคารเป็นเอกเทศมีจำนวน ๖ แห่ง ห้องสมุดที่มีห้องสำหรับจัดกิจกรรมสำหรับเด็ก มีจำนวน ๒ แห่ง ในด้านที่นั่งสำหรับเด็กห้องสมุดจำนวน ๕ แห่ง จะแยกที่นั่งสำหรับเด็กและห้องสมุดจำนวน ๓ แห่งที่ไม่ได้แยกที่นั่งสำหรับเด็กแต่ปะปนกับผู้ใหญ่ ห้องสมุดที่ไม่มีห้องสำหรับจัดกิจกรรมสำหรับเด็กโดยเฉพาะก็แก้ไขโดยการจัดมุมสำหรับเด็ก แต่มีห้องสมุดจำนวน ๑ แห่งที่ไม่มีแม้แต่มุมสำหรับเด็ก

๑.๓ จำนวนสิ่งพิมพ์และวัสดุอุปกรณ์สำหรับเด็กที่มีมากที่สุด คือ หนังสือภาษาไทย และรองลงมา คือ หนังสือภาษาอังกฤษ วารสารภาษาไทย และวารสารอังกฤษ ตามลำดับ สิ่งพิมพ์อื่น ๆ ได้แก่ รูปภาพ แผนที่ ลูกโลก มีห้องสมุดเพียงแห่งเดียวที่มีของเล่น เกมส์ต่าง ๆ แต่โสตทัศนวัสดุประเภท ฟิล์มภาพยนตร์ สไลด์ และแผ่นเสียง ไม่มีห้องสมุดแห่งใดมีเลย

๑.๔ การจัดเรียงหนังสือสำหรับเด็กในห้องสมุด จำนวน ๔ แห่ง จัดตามหมวดหมู่ของระบบทศนิยมดิวอี้และทำบัตรรายการหนังสือสำหรับเด็กโดยเฉพาะ และเรียงบัตรรายการแยกเฉพาะหนังสือสำหรับเด็ก จำนวน ๖ แห่ง ทุกแห่งจะจัดวารสารและสิ่งพิมพ์อื่น ๆ ของเล่นเกมส์ต่าง ๆ จะจัดเก็บโดยแยกไว้ต่างหาก

๑.๕ บุคคลากรใ้บริการให้บริการสำหรับเด็ก ไม่มีห้องสมุดแห่งใดแยกว่า ให้เจ้าหน้าที่ห้องสมุดคนใดรับผิดชอบ ดังนั้น ผู้ให้บริการสำหรับเด็กจึงได้แก่ บรรณารักษ์ ผู้ช่วยบรรณารักษ์ และเจ้าหน้าที่ทุกคนในห้องสมุด ภูมิทัศน์คือ มัธยมศึกษาปีที่ ๕ (ม.๕ เดิม) ภูมิทัศน์ของ

บรรณารักษ์ คือ ปรินญาตวี สาขาบรรณารักษศาสตร์ บรรณารักษ์ที่มีวุฒิปริญญาตรีศึกษาศาสตร์
ชั้นสูง (ป.กศ. สูง) มีจำนวน ๓ แห่ง และมีวุฒิตอนุปรินญามิจำนวน ๑ แห่ง บรรณารักษ์ห้องสมุด
ที่เคยได้รับการอบรมทางด้านบรรณารักษศาสตร์ มีจำนวน ๒ แห่ง สำหรับบรรณารักษ์ที่มีประสบ-
การณ์ในการทำงานในห้องสมุดสูงสุดถึง ๒๔ ปี ๔ เดือน และบรรณารักษ์ที่มีประสบการณ์การทำงาน
ต่ำสุด คือ ๑ เดือน

๒. ปริมาณการให้บริการสำหรับเด็ก

๒.๑ การให้บริการทุกแห่งจะบริการให้อ่านโดยเสรี และบริการตอบคำถาม บริ-
การที่รองลงมาคือ บริการแนะนำวิธีใช้ห้องสมุด และบริการแนะนำการอ่าน มีจำนวนเท่ากัน
คือ จำนวน ๕ แห่ง และอันดับต่อมา คือ บริการให้ยืมออกนอกห้องสมุด และบริการจัดทำรายชื่อ
หนังสือ มีจำนวน ๒ แห่ง

๒.๒ การจัดกิจกรรมสำหรับเด็กที่จัดทำมากที่สุดจำนวน ๗ แห่ง คือ การจัด
นิทรรศการ กิจกรรมที่ห้องสมุดแห่งเดียวจัดขึ้นคือ การให้เล่นของเล่นและเกมต่าง ๆ และกิจ-
กรรมสำหรับเด็กที่ไม่มีห้องสมุดใดจัดเลยคือ การแสดงหุ่น การฉายภาพยนตร์ และการจัดอภิปราย
ปาฐกถา มีห้องสมุดประชาชนเพียง ๑ แห่ง ที่ไม่ได้จัดกิจกรรมใด ๆ เลย ในขณะที่ทำการสำรวจ

๒.๓ การจัดกิจกรรมสำหรับเด็กมีห้องสมุดเพียง ๑ แห่งที่จัดขึ้นโดยสม่ำเสมอ
นอกจากนั้น ห้องสมุดอื่น ๆ จะจัดกิจกรรมขึ้นเฉพาะเนื่องในโอกาสสำคัญต่าง ๆ เท่านั้น เช่น
วันเด็ก และงานสัปดาห์ห้องสมุด เป็นต้น

๒.๔ ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมสำหรับเด็ก ส่วนใหญ่จะร่วมมือกับโรงเรียน
อื่น ๆ ที่อยู่ใกล้เคียง ในการชักชวนนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรม นอกจากนี้ ห้องสมุดประชาชนของ
กรุงเทพมหานครจะร่วมมือกันในการจัดกิจกรรมร่วมกัน

๒.๕ การประชาสัมพันธ์ของห้องสมุดในการจัดกิจกรรมสำหรับเด็ก ห้องสมุดทั้ง
๗ แห่งที่มีการจัดกิจกรรม จะมีการตีพิมพ์ประกาศในห้องสมุด รองลงมา โดยการประกาศในหนังสือ-
พิมพ์ จำนวน ๓ แห่ง ประกาศทางวิทยุ จำนวน ๒ แห่ง ประกาศในวารสาร จำนวน ๑ แห่ง
ประกาศตามโรงเรียน จำนวน ๑ แห่ง โดยวิธีอื่น ๆ เช่น การบอกกล่าว จำนวน ๑ แห่ง ไม่มี
ห้องสมุดแห่งใด ในขณะที่ทำการสำรวจ มีการประชาสัมพันธ์โดยตีพิมพ์ในตู้ชุมชน ส่งจดหมาย
เวียนถึงสมาชิก และประกาศทางโทรทัศน์

๒.๖ การเข้าใช้ห้องสมุดของเด็ก จำนวนมากที่สุด คือ มาตามลำพัง รองลงมา คือ มากับผู้ปกครอง และมากับโรงเรียน ตามลำดับ วัน เวลา ที่เด็กมาใช้ห้องสมุดมากที่สุดคือ ในวันหยุด เสาร์-อาทิตย์ รองลงมา คือ ตอนเย็นหลังเลิกเรียน

๒.๗ จำนวนเด็กเข้าใช้ห้องสมุด ระดับชั้นอนุบาล-มัธยมศึกษาปีที่ ๓ จำนวนมากที่สุด คือ ห้องสมุดเยาวชนธนาคารศรีนคร จำกัด ประมาณวันละ ๑๕๐ คน หรือเดือนละ ๓,๖๐๐ คน โดยเฉลี่ย รองลงมา คือ ห้องสมุดประชาชนสวนลุมพินี ประมาณวันละ ๗๕ คนหรือเดือนละ ๑,๕๐๐ คนโดยเฉลี่ย และห้องสมุดประชาชนซอยพระนาง และห้องสมุดประชาชนปทุมวัน มีจำนวนวันละ ประมาณ ๖๐ คน หรือเดือนละ ๑,๒๐๐ คนโดยเฉลี่ย

๒.๘ ห้องสมุดประชาชนที่เด็กมีความสนใจในการใช้ห้องสมุด ตามความเห็นของ บรรณารักษ์แต่ละแห่ง ได้แก่ เด็กที่มีความสนใจในการใช้ห้องสมุดมาก คือ ห้องสมุดประชาชน อนงคาราม และห้องสมุดประชาชนวัดสุทัศน์ ห้องสมุดที่เหลืออีก ๖ แห่ง เด็กมีความสนใจในการใช้ห้องสมุดปานกลาง

๓. ปัญหาในการให้บริการสำหรับเด็ก

มีห้องสมุดจำนวนถึง ๖ แห่งที่มีปัญหาเรื่องสถานที่ รองลงมาคือ ปัญหาสิ่งพิมพ์และ วัสดุที่สนุอุปกรณ์สำหรับเด็กมีไม่เพียงพอ มีจำนวน ๕ แห่ง และปัญหางบประมาณไม่เพียงพอ มีจำนวน ๔ แห่ง

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยพบว่า ห้องสมุดประชาชนในกรุงเทพมหานคร ยังไม่สามารถให้บริการสำหรับเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจาก ห้องสมุดประชาชนประสบปัญหาในด้านต่าง ๆ ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะวิธีแก้ไขปัญหา ดังนี้

๑. สถานที่และครุภัณฑ์

ผลการวิจัยพบว่า ห้องสมุดประชาชนส่วนใหญ่มิมีปัญหาเรื่องสถานที่ในการให้บริการสำหรับเด็ก แม้ว่าจะมีห้องสมุดประชาชนจำนวน ๖ แห่งที่มีอาคารเป็นเอกเทศ แต่มีห้องสมุดประชาชนวัดสุทัศน์เพียงแห่งเดียวที่มีห้องสำหรับจัดกิจกรรมสำหรับเด็ก และห้องสมุดเยาวชนธนาคารศรีนคร จำกัด ที่มีห้องสำหรับจัดกิจกรรม แต่อาคารห้องสมุดไม่ได้เป็นเอกเทศ นอกจากนี้แล้วห้องสมุดอื่น ๆ มีปัญหาเรื่องสถานที่คับแคบและขยายไม่ได้ แม้จะจัดมุมหนังสือสำหรับเด็ก แต่มีได้จัดให้เป็นสัดส่วน

ขนาดของห้องสมุดประชาชนที่มีเนื้อที่ตามที่มาตราฐานห้องสมุดประชาชน กำหนดไว้ว่าเป็นห้องสมุดประชาชนขนาดใหญ่ คือ มีเนื้อที่ไม่ต่ำกว่า ๔๐๐ ตารางเมตร ได้แก่ ห้องสมุดประชาชนสวนลุมพินี ห้องสมุดประชาชนซอยพระนาง และห้องสมุดประชาชนนงคาราม ห้องสมุดที่มีเนื้อที่มากที่สุด คือ ห้องสมุดประชาชนนงคาราม มีเนื้อที่กว้าง ๑๔ เมตร ยาว ๒๖ เมตร เป็นอาคารสองชั้น รวมทั้งสิ้น ๗๖๘ ตารางเมตร ไม่มีห้องสมุดใดเป็นห้องสมุดขนาดกลาง แต่มีห้องสมุดประชาชนขนาดเล็ก คือ ห้องสมุดเยาวชนธนาคารศรีนคร จำกัด ห้องสมุดที่เหลืออีก ๔ แห่ง ไม่อาจให้อยู่ในขนาดใดได้ เพราะเนื้อที่ไม่ถึง ๒๐๐ ตารางเมตร ตามที่มาตราฐานห้องสมุดประชาชนระบุไว้เป็นห้องสมุดขนาดเล็ก

มาตราฐานห้องสมุดประชาชน ได้กำหนดไว้ว่า ห้องสมุดประชาชนขนาดใหญ่ควรมีห้องสำหรับเด็กมีเนื้อที่ ๑๐๐ ตารางเมตร แต่จากการสำรวจพบว่า ห้องสมุดประชาชนขนาดใหญ่ในกรุงเทพมหานคร ๓ แห่งที่กล่าวมาแล้ว มีมุมสำหรับเด็กซึ่งมีเนื้อที่ไม่เกิน ๑๐ ตารางเมตร แม้แต่ห้องสมุดเยาวชนธนาคารศรีนคร จำกัด ซึ่งเป็นห้องสมุดสำหรับเด็กโดยเฉพาะ แต่มีห้องสำหรับเด็กจัดกิจกรรมสำหรับเด็กเพียง ๒๐ ตารางเมตร ฉะนั้น ควรปรับปรุงอาคารห้องสมุด และห้องสำหรับเด็กให้ได้มาตราฐาน หรือใกล้เคียงมาตราฐานที่กำหนดไว้^๑

^๑ ดูเพิ่มเติม หน้า ๑๓๑-๑๓๓.

ด้านครุภัณฑ์ สิ่งที่เป็นต้องมิให้เพียงพอ ได้แก่ ที่นั่งอ่านหนังสือสำหรับเด็ก มีห้องสมุดจำนวนถึง ๔ แห่งที่ไม่มีที่นั่งสำหรับเด็กแต่ปะปนกับบุคคลทั่วไปทำให้เกิดปัญหาสภาพการเข้าใช้ห้องสมุดของเด็ก และจากจำนวนผู้ใช้ห้องสมุดระดับอนุบาล-มัธยมศึกษาปีที่ ๓ พบว่า อัตราเฉลี่ยในการเข้าใช้ห้องสมุดในแต่ละวัน ที่นั่งในห้องสมุดจะมีไม่เพียงพอสำหรับเด็ก แต่ต้องนั่งกระจัดกระจายไปตามที่ต่าง ๆ อาจแก้ไขโดยจัดหาที่นั่งสำหรับเด็กให้เพียงพอไม่ปะปนกับผู้ใหญ่ และถ้าเป็นไปได้ที่นั่งสำหรับเด็กควรดึงดูดความสนใจสำหรับเด็กให้มากที่สุด ครุภัณฑ์อีกชนิดหนึ่งคือ ชั้นหนังสือสำหรับเด็ก ควรมีให้เพียงพอในการจัดหนังสือชั้นชั้นให้เป็นระเบียบสวยงาม และสะดวกในการหยิบใช้ของเด็ก ๆ ห้องสมุดส่วนใหญ่จะจัดหนังสือเด็กเป็นหมวดหมู่ แต่ไม่สามารถเรียงหนังสือชั้นชั้นตามหมวดหมู่ได้ เพราะชั้นหนังสือมีไม่เพียงพอ และส่วนใหญ่จะใช้ชั้นหนังสือทั่วไปจัดหนังสือสำหรับเด็ก จะเป็นชั้นหนังสือที่สูงเกินไปสำหรับเด็ก การจัดหนังสือสำหรับเด็กบนชั้นหนังสือ จะต้องให้เด็กมองเห็นรูปเล่มความสวยงามของหนังสืออย่างชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งชั้นหนังสือควรเป็นชั้นเปิด

๒. วัสดุการอ่านและ เสริมประสบการณ์สำหรับเด็ก

ห้องสมุดส่วนใหญ่ประสบปัญหาหนังสือมีจำนวนน้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โสตทัศนวัสดุ ของเล่น เกมส์ต่าง ๆ มีห้องสมุดแห่งเดียว คือ ห้องสมุดเยาวชนธนาคารศรีนคร จำกัด ที่มีของเล่น เกมส์ต่าง ๆ สำหรับเด็กถึง ๓๐๐ ชิ้น แต่ไม่มีห้องสมุดแห่งใดที่ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจมีอุปกรณ์โสตทัศนวัสดุ เช่น ฟิล์มภาพยนตร์ สไลด์ แผ่นเสียง ซึ่งอุปกรณ์เหล่านี้มีประโยชน์มากในการจัดกิจกรรมสำหรับเด็ก เป็นการดึงดูดความสนใจของเด็กและเป็นการประชาสัมพันธ์ห้องสมุดที่ดี โดยเฉพาะของเล่น เกมส์ต่าง ๆ มีส่วนสำคัญในการดึงดูดให้เด็กเข้าใช้ห้องสมุดและมีโอกาสเข้าร่วมในกิจกรรมของห้องสมุด

ข้อเสนอแนะสำหรับงานห้องสมุดประชาชน ในการปรับปรุงห้องสมุดประชาชนของกรุงเทพมหานคร คือ การจัดหาอุปกรณ์โสตทัศนวัสดุ ของเล่นและเกมส์ต่าง ๆ สำหรับเด็ก เพราะห้องสมุดประชาชนของกรุงเทพมหานคร จำนวนถึง ๖ แห่งสามารถใช้อุปกรณ์โสตทัศนวัสดุร่วมกันได้ โดยมีการหมุนเวียนกันในการจัดกิจกรรมขึ้นในห้องสมุดแต่ละแห่ง นอกจากนี้ อาจบริการให้ยืมหรือให้เช่าแก่ห้องสมุดอื่น ๆ ในท้องถิ่นเดียวกันได้

ห้องสมุดประชาชนวิศุทัศน์แม้ว่าจะมีสิ่งพิมพ์เป็นจำนวนมาก แต่จะเป็นหนังสือเก่า

และชำรุดทรุดโทรม เนื่องจากปัญหางบประมาณ อุปกรณ์ไอศทัศน์วีสดูก็มีปัญหา เช่นเดียวกับห้องสมุดประชาชนของกรุงเทพมหานคร แต่ห้องสมุดแห่งนี้ มีสถานที่สำหรับจัดฉายภาพยนตร์ ฉายภาพสไลด์ เล่นเกมส์ของเล่นต่าง ๆ จึงเป็นที่น่าเสียดายว่า หากมีสิ่งพิมพ์ที่ทันสมัย มีอุปกรณ์ไอศทัศน์วีสดูสำหรับเด็กแล้ว เด็กจะเข้าใช้ห้องสมุดเพิ่มมากขึ้น

สำหรับห้องสมุดเยาวชนธนาคารศรีนคร จำกัด คาร์จะจัดหาอุปกรณ์ไอศทัศน์วีสดูเกมส์ ของเล่นต่าง ๆ ให้มีมากที่สุดสำหรับความต้องการของเด็ก เพราะไม่ประสบปัญหาขาดแคลนงบประมาณ โดยอาจจัดบริการให้ยืมอุปกรณ์ไอศทัศน์วีสดูแก่ห้องสมุดประชาชนแห่งอื่น ๆ

๓. งบประมาณ

ห้องสมุดประชาชนที่ประสบปัญหางบประมาณมากที่สุด คือ ห้องสมุดประชาชนวัดสุทัศน์ ซึ่งขึ้นตรงต่อ เขตพระนคร แต่มิได้รับงบประมาณสำหรับห้องสมุดแห่งนี้เป็นเวลาประมาณ ๓ ปี เนื่องจากปัญหาการโอนหน่วยงาน บรรณารักษ์ห้องสมุดแห่งนี้จึงต้องดำเนินการให้บริการห้องสมุดตามกำลังของบรรณารักษ์ที่จะให้บริการได้ โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย เรื่องนี้เป็นหน้าที่ของ เขตพระนครที่ต้องดูแลรับผิดชอบ ถ้าไม่สามารถดูแลรับผิดชอบได้ ก็ควรจะโอนห้องสมุดประชาชนวัดสุทัศน์ให้แก่งานห้องสมุดประชาชน กองสวัสดิการสังคม กรุงเทพมหานคร ดูแลต่อไป

นอกจากนี้ จากการสำรวจพบว่า งบประมาณของห้องสมุดทุกแห่งที่ทำการวิจัยมิใช่เพียงพอในการจัดซื้อไอศทัศน์วีสดู ของเล่น เกมส์ต่าง ๆ ซึ่งมีราคาค่อนข้างแพง ดังนั้นทรัพยากรสำหรับเด็กที่เพิ่มขึ้นในแต่ละปีจึงเป็น เฉพาะสิ่งพิมพ์สำหรับเด็ก เพียงอย่างเดียวเท่านั้น การจัดงบประมาณสำหรับงานห้องสมุดประชาชน จึงควรมีให้เพียงพอในการจัดซื้อไอศทัศน์วีสดู ของเล่น เกมส์ต่าง ๆ ในการให้บริการสำหรับเด็ก

สำหรับห้องสมุดประชาชนอนงคาราม จะเป็นห้องสมุดที่สามารถหางบประมาณเพิ่มเติมได้ ด้วยความช่วยเหลือจากคณะกรรมการห้องสมุด โดยขอเป็นวัสดุการอ่านและ เสริมประสบการณ์สำหรับเด็ก เช่น อุปกรณ์ไอศทัศน์วีสดูและ ของเล่น เกมส์ต่าง ๆ เป็นต้น เพราะคณะกรรมการห้องสมุดเคยมีนโยบายที่จะสร้าง "ห้องสมุดสำหรับเด็ก" โดยเฉพาะ ซึ่งเป็นโครงการระยะยาวมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๗

แม้ว่า ห้องสมุดเยาวชนธนาคารศรีนคร จำกัด จะไม่มีปัญหาเรื่องงบประมาณ แต่

มิได้ใช้งบประมาณในการจัดซื้อวัสดุสิ้นเปลือง ในการจัดกิจกรรมเลย

๔. บุคคลากร

ห้องสมุดประชาชนฝั่งขาดแคลน เจ้าหน้าที่ที่มีคุณวุฒิทางบรรณารักษศาสตร์ เป็นเหตุให้ห้องสมุดไม่สามารถจัดบริการที่มีประสิทธิภาพได้ โดยเฉพาะไม่สามารถให้บริการและจัดกิจกรรมสำหรับเด็กได้เท่าที่ควร แม้ว่าบรรณารักษ์ทุกคนจะเห็นว่า การให้บริการสำหรับเด็ก เป็นสิ่งจำเป็น แต่บรรณารักษ์ของห้องสมุดต้องทำงานด้านเทคนิค ไม่มีเวลาในการให้บริการสำหรับเด็ก การแก้ไขคือ บรรณารักษ์ห้องสมุดควรได้รับการสนับสนุนให้ได้ศึกษาเพิ่มเติม จัดหาเจ้าหน้าที่ให้เพียงพอกับปริมาณของงาน และเพิ่มเจ้าหน้าที่ในการให้บริการสำหรับเด็ก โดยจัดหาผู้ควบคุมดูแลเด็ก ในกรณีที่ไม่สามารถจัดหาบรรณารักษ์สำหรับเด็กได้เหมือนในต่างประเทศ

นอกจากนี้ การให้บริการสำหรับเด็ก จะเป็นไปได้ดีที่สุดขึ้นอยู่กับผู้บริหารที่ดี ผู้บริหารควรให้ความสนใจในการให้บริการสำหรับเด็กมากขึ้น ทั้งนี้ผู้บริหารควรศึกษาขอบเขตของระบบงานบริการสำหรับเด็กและให้ความสำคัญกับปัญหาต่าง ๆ ที่กำลังประสบ ผู้บริหารควรสนใจในโครงการการให้บริการรวมทั้งมีความชำนาญในเรื่องจิตวิทยาสำหรับเด็ก

๔. ด้านการบริการและการจัดกิจกรรม

การให้บริการและการจัดกิจกรรม ยังมีไม่เพียงพอสำหรับเด็ก เด็กจึงมิได้ให้ความสนใจในการใช้ห้องสมุดเท่าที่ควร การจัดกิจกรรมมีไม่สม่ำเสมอ จัดขึ้นเฉพาะโอกาสสำคัญของวันต่าง ๆ เท่านั้นเอง เช่น วันเด็ก และงานสัปดาห์ห้องสมุดเท่านั้น ยกเว้นห้องสมุดเยาวชนธนาคารศรีนคร จำกัด ที่มีชั่วโมงเล่านิทาน และชั่วโมงเล่นเกมสัปดาห์ละ ๑ ครั้ง ข้อเสนอแนะในการให้บริการสำหรับเด็ก อาจกล่าวโดยสรุปได้ดังนี้

การบริการให้ยืม ควรเป็นบริการที่ต้องมีโดยจะขาดเสียไม่ได้ มีห้องสมุดจำนวนถึง ๖ แห่งที่ไม่มีบริการให้ยืม เด็กจึงไม่สามารถใช้ประโยชน์จากหนังสือในห้องสมุดได้เต็มที่ อาจพิจารณาในระเบียบกฎเกณฑ์ของการให้ยืมหนังสือ โดยให้เด็กแสดงความจำนงขอสมัครเป็นสมาชิกต่อห้องสมุด โดยแจ้ง นาม ที่อยู่ โรงเรียน ชั้นเรียน หรืออาจมีผู้ปกครอง หรือครูประจำชั้น เป็นผู้รับรอง ทางห้องสมุดจะส่งไปรษณียบัตรไปยังผู้สมัครให้มารับบัตรสมาชิกในภายหลัง

การจัดนิทรรศการและการแสดงหนังสือใหม่ ควรจะมีประจำ โดยอาจจัดเป็นนิทรรศการย่อยหรือนิทรรศการใหญ่ เพราะนิทรรศการมีส่วนส่งเสริมให้ห้องสมุดดูงามสะดุดตาและเชิญชวนให้เด็กสนใจเข้าใช้ห้องสมุดมากขึ้น

การจัดสัปดาห์หนังสือสำหรับเด็ก เป็นกิจกรรมที่ควรจะมี เริ่มขึ้นสำหรับห้องสมุดประชาชนของกรุงเทพมหานคร ควรจัดขึ้นเป็นประจำทุกปีโดยใช้ศูนย์กลางที่ห้องสมุดประชาชนสวนลุมพินี เพราะสามารถใช้สวนลุมพินีทางด้านห้องสมุดเป็นที่จัดงาน โดยความร่วมมือของบรรณารักษ์ห้องสมุดทุกแห่งของกรุงเทพมหานคร ผู้จำหน่ายหนังสือ และผู้ผลิตหนังสือ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อดึงดูดให้ผู้ใช้ปกครองและเด็กได้สนใจในหนังสือเพิ่มมากขึ้น

การจัดชั่วโมงนิทาน ชั่วโมงเล่นเกมส หรือการแสดงหุ่น ควรจัดให้มีขึ้นและจัดโดยสม่ำเสมอ อาจจัดขึ้นทั้งในและนอกสถานที่ ทั้งนี้ควรขอความร่วมมือจากหน่วยงานอื่น ๆ เช่น สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ หรือสถาบันที่เปิดสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ ได้ส่งนิสิต นักศึกษาหรือผู้รู้ทางด้านนั้น ๆ มาแนะนำวิธีการสำหรับบรรณารักษ์หรือเข้าร่วมในกิจกรรมด้วย นอกจากนี้ในการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กที่อยู่ในวัยอนุบาล ในต่างประเทศจะมีกิจกรรมสำหรับมารดาด้วย เพราะมารดาย่อมมีความสนใจในการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กอยู่แล้ว และจำเป็นต้องพาเด็กมาเข้าร่วมกิจกรรมห้องสมุดจึงควรบริการผู้ปกครองเหล่านี้ โดยการเสนอสิ่งพิมพ์ หรือการฉายภาพยนตร์ เกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็ก จิตวิทยาสำหรับเด็ก เป็นต้น

การฉายภาพยนตร์ ฉายสไลด์ เครื่องเล่นแผ่นเสียง ห้องสมุดขอยพระนาง และห้องสมุดประชาชนรัตสุทัศน์ มีสถานที่สำหรับจัดกิจกรรมเหล่านี้ได้ แต่เนื่องจากไม่มีโสตทัศนวัสดุอุปกรณ์เหล่านี้เลย สำหรับห้องสมุดประชาชนของกรุงเทพมหานคร อาจจัดให้ห้องสมุดประชาชนขอยพระนางเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมโดยใช้โสตทัศนวัสดุอุปกรณ์ ถ้าได้รับความสนใจมาก จึงขอขยายไปยังห้องสมุดอื่น เครื่องฉายสไลด์ เป็นโสตทัศนวัสดุอุปกรณ์ที่ราคาไม่แพงนัก และห้องสมุดควรมีประกอบการจัดกิจกรรม ซึ่งอาจใช้ได้ในการจัดรายการตอบปัญหาสำหรับเด็ก การปฐมนิเทศห้องสมุด หรือการสนทนาวิธีใช้ห้องสมุด

ในด้านความร่วมมือระหว่างห้องสมุดประชาชนและโรงเรียน เมื่อเปรียบเทียบกับต่างประเทศแล้ว ปรากฏว่าห้องสมุดประชาชนที่ทำการศึกษา ไม่เคยร่วมมือกันในด้านการให้บริการและการจัดกิจกรรม นอกจากการเยี่ยมชมห้องสมุด ซึ่งมี ๒ แห่งคือ ห้องสมุดประชาชนสวนลุมพินี และห้องสมุดเยาวชนธนาคารศรีนครเท่านั้น และห้องสมุดประชาชนจะมีประกาศตามโรงเรียนชักชวนให้เด็กมาเข้าร่วมในกิจกรรมเท่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ครู บรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียน กับบรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชน มิได้มีความสัมพันธ์กัน นอกจากนี้ ควรขอความร่วมมือจากประชาชนและหน่วยงานใกล้เคียงในการให้บริการสำหรับเด็ก ในต่างประเทศ มีบริการที่ห้องสมุดประชาชนจะร่วมมือกับโรงเรียน ซึ่งควรนำมาปรับปรุงในการให้บริการสำหรับเด็ก ได้แก่

๕.๑ การให้ยืมสิ่งพิมพ์ โสตทัศนวัสดุสำหรับเด็ก ครูและโรงเรียนอันจะเป็นประโยชน์อันหนึ่งของห้องสมุดประชาชน เพราะเด็กจะทราบว่าหนังสือเหล่านั้นมีในห้องสมุดประชาชน ถ้าเด็กสนใจที่จะอ่านเพิ่มเติม และยังช่วยแก้ปัญหาเรื่องงบประมาณในการจัดซื้อหนังสือของโรงเรียนบางแห่งได้อีกด้วย

๕.๒ ห้องสมุดที่มีบริการให้ยืม ควรจัดทำบัตรห้องสมุดประชาชนสำหรับครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียน และนักเรียน และให้สิทธิพิเศษในการให้ครู และบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียน ในการยืมหนังสือสำหรับเด็ก ถ้าเป็นไปได้ควรอำนวยความสะดวกโดยจัดทำบัตรห้องสมุดให้ที่โรงเรียน

๕.๓ การรวบรวมรายชื่อหนังสือ สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ สำหรับเด็ก นักเรียน และครู โดยแบ่งตามประเภทผู้อ่าน อาจมีการจัดพิมพ์แจกก่อนปิดเทอม เพื่อให้เด็กได้อ่านเพิ่มเติมในเวลาว่างตอนปิดเทอม นอกจากนี้อาจรวบรวมรายชื่อหนังสือ เพื่อแนะนำผู้ปกครองในการซื้อหนังสือสำหรับเด็ก

๕.๔ การไปเยี่ยมโรงเรียนของห้องสมุดประชาชนโดยสม่ำเสมอ อาจเป็นการจัดกิจกรรมง่าย ๆ หรือการแนะนำการให้บริการของห้องสมุดประชาชน สำหรับครูและนักเรียน

๕.๕ การจัดบริการห้องสมุดเคลื่อนที่ ควรจัดสม่ำเสมอและมีกำหนดแน่นอนและมีกิจกรรมอื่น ๆ ประกอบด้วย

๕.๖ การประชาสัมพันธ์กิจกรรมของห้องสมุดประชาชนให้ทั่วถึง โดยการแจ้งข่าวสาร ประการต่าง ๆ การผลิตสิ่งพิมพ์ ส่งไปเป็นประจำ และสนับสนุนให้ครูเห็นความสำคัญของห้องสมุด ประชาชน

๖. การประชาสัมพันธ์ของห้องสมุด

การประชาสัมพันธ์กลายเป็นสิ่งสำคัญของห้องสมุด ให้ผู้ใช้ทราบถึงการให้บริการและ ทรัพยากรที่มีในห้องสมุด และความสำเร็จในการจัดกิจกรรม ห้องสมุดต่าง ๆ ควรมีการจัดประชาสัมพันธ์ ให้มากขึ้น นอกจากการติดประกาศในห้องสมุด การส่งจดหมายเชิญชวนไปตามโรงเรียนต่าง ๆ ควรมี ให้ทั่วถึงและเป็นประจำ สำหรับห้องสมุดใดที่เปิดรับสมาชิกของห้องสมุดควรมีจดหมายเวียนไปถึง สมาชิกเป็นรายบุคคล นอกจากนี้ควรใช้สื่อมวลชนอื่น ๆ ในการประชาสัมพันธ์ห้องสมุด เช่น หนังสือ พิมพ์ วิทยุ หรือ โทรทัศน์ นอกจากนี้ ควรมีจดหมายเวียนถึงห้องสมุดอื่น ๆ ที่ใกล้เคียง เพื่อให้ช่วย ประชาสัมพันธ์ให้เด็กในห้องสมุดแต่ละแห่งได้ทราบข่าวคราวการจัดกิจกรรม และถ้าอยู่ในความสนใจ ของเด็ก เด็กจะหาโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมด้วยตนเอง สำหรับงานห้องสมุดประชาชนของกรุง เทพมหานคร ควรผลิตสิ่งพิมพ์ออกเป็นประจำ โดยงานห้องสมุดประชาชน เพื่อเผยแพร่งานห้องสมุดประชาชน ของกรุงเทพมหานครโดยมีรายชื่อหนังสือใหม่ของห้องสมุด การดำเนินงานห้องสมุด รวมทั้งการให้ บริการและการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ผู้สนใจได้ทราบเป็นประจำ นอกจากนี้ควรจัดทำบรรณนิทัศน์ หนังสือเด็กที่น่าสนใจ หรือหนังสือที่ได้รับรางวัล ดังเช่นในต่างประเทศที่ผลิตสิ่งพิมพ์ออกเป็นประจำ

๗. ผู้รับบริการ

ผลการวิจัยพบว่า ห้องสมุดประชาชนบางแห่ง เด็กไม่ค่อยเข้าใช้ห้องสมุดเท่าที่ควร และผู้เข้าใช้ห้องสมุดบางคนไม่ปฏิบัติตามระเบียบกฎ เกณฑ์ ดังนั้นการให้บริการและการจัดกิจกรรม จะช่วยประชาสัมพันธ์ห้องสมุดให้เด็กได้รู้จักและคุ้นเคยกับห้องสมุดประชาชน การสร้างนิสัยให้เด็กรู้- จักใช้ห้องสมุดเป็นแหล่งศึกษาหาความรู้ และ การสอนวิธีใช้ห้องสมุดและมารยาทในห้องสมุดสำหรับ เด็ก

๘. มาตรฐานห้องสมุดประชาชน

กระทรวงศึกษาธิการ ควรจะแก้ไขปรับปรุงมาตรฐานของห้องสมุดประชาชนให้ทันสมัย โดยเพิ่มเนื้อหาเกี่ยวกับเนื้อหาในการให้บริการสำหรับเด็ก โดยพิจารณาถึงเนื้อหาสำหรับเด็กวัยอื่น ๆ และ บริเวณจัดนิทรรศการ เนื้อหาสำหรับเด็กใช้อุปกรณ์โสตทัศนวัสดุและบริเวณสำหรับจัดกิจกรรมต่าง ๆ สำหรับเด็ก นอกจากนี้ ควรเพิ่มเนื้อหาเกี่ยวกับงบประมาณและทรัพยากรในห้องสมุดสำหรับเด็ก

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาถึง

๑. ความต้องการของเด็กในการเข้าใช้ห้องสมุดประชาชนในกรุงเทพมหานคร เพื่อปรับปรุงการให้บริการสำหรับเด็ก
๒. การให้บริการสำหรับเด็กของห้องสมุดประชาชนของกองการศึกษาผู้ใหญ่ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
๓. ความเพียงพอด้านทรัพยากรในการให้บริการสำหรับเด็กของห้องสมุดประชาชน
๔. ทัศนคติของบริหารที่มีหน้าที่รับผิดชอบต่อการให้บริการสำหรับเด็กของห้องสมุดประชาชน